

Список використаних джерел

1. Росію треба визнати країною-терористом: Зеленський розповів про звірства росіян в Ізюмі. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3573083-rosiu-treba-viznati-krainouteroristom-zelenskiy-rozpoviv-pro-zvirstva-rosian-v-izumi.html> (дата звернення: 15.03.2023).
2. ПАРЄ одностайно ухвалила резолюцію, яка визнає російський режим терорестичним. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3592490-pare-odnostajno-prijnala-rezoluciu-aka-viznae-rosijskij-rezim-terroristicnim.html> (дата звернення: 15.03.2023).
3. Slovenský parlament označil ruský režim za teroristický. Vyjadril podporu Ukrajine. *Onlajn.sk*. URL <https://hnonline.sk/slovensko/96067415-slovensky-parlament-oznacil-rusky-rezim-za-teroristicky-vyjadril-podporu-ukrajine> (Last accessed: 01.03.2023).
4. Ištók D. Parlament uznesením označil súčasný ruský režim za teroristický a Rusko ako štát podporujúci terorizmus. Parlament uznesením označil súčasný ruský režim za teroristický a Rusko ako štát podporujúci terorizmus. *Aktuality.sk*. URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/BgCqK5x/parlament-uznesenim-oznacil-sucasny-rusky-rezim-za-teroristicky-a-rusko-ako-stat-podporujuci-terorizmus/> (Last accessed: 15.02.2023).
5. Курта О. Підтримка України чи Росії: як у Словаччині ставляться до війни. *Суспільне. Новини*. URL: <https://suspilne.media/284445-pidtrimka-ukraini-ci-rosii-ak-u-slovaccini-stavlatsa-do-vijni/> (дата звернення: 25.02.2023).
6. Російська пропаганда використовує іноземних політиків для дискредитації України та США. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3453527-rosijska-propaganda-vikoristovue-inozemnih-politikiv-dla-diskreditacii-ukraini-ta-ssa-cpd.html> (дата звернення: 05.03.2023 р.).

О. Г. Гудзенко – кандидат філософських наук,
доцент кафедри політології та публічного
управління ВНУ імені Лесі Українки

**Доктрина В'ячеслава Липинського:
політична філософія в пошуках ідеальної держави**

В'ячеслав Казимирович Липинський був відомим вченим і політичним діячем. Його твори містять важливі ідеї щодо будівництва

демократичної держави в Україні. Він розробив конструктивну доктрину державотворення, яка передбачала створення самодостатньої держави з розвиненою економікою та соціальною справедливістю [1, с. 11].

Аналіз праць В. К. Липинського (1882–1931) розкриває, насамперед, зв'язок між політичною ідеологією та історичним знанням. Визначальні чинники його політичної концепції (авторитетна влада, селянський потенціал, християнські цінності) залишаються актуальними і для сучасного українського державотворення [2, с. 40]. Філософсько-світоглядний і політико-соціальний аналіз праць політика здійснено ще у наукових дослідженнях його сучасників: А. Андрієвського, Ю. Бачинського, В. Босого, М. Грушевського, А. Жука, М. Козака, М. Кочубея, І. Крип'якевича, І. Кричевського, І. Мірчука, О. Назарука, П. Скоропадського, С. Томашівського, К. Чеховича, С. Шемета та інших.

В. Липинський уклав конструктивну доктрину державотворення, яка передбачала створення самодостатньої індустріальної держави з розвиненою економікою та соціальною справедливістю. Простежимо її особливості та зв'язок із суттю української національної ідеї в умовах сьогодення.

Основні положення конструктивної доктрини державотворення В. Липинського полягали у наступному: самодостатність держави (держава повинна бути незалежною від зовнішніх сил, а також – мати власну індустріальну базу та здатність виробляти все необхідне для задоволення потреб населення); економічна розвиненість (В. Липинський вірив у необхідність економічного розвитку держави як умови її самодостатності та процвітання, для чого він пропонував залучати іноземні капітали та використовувати іноземний досвід); соціальна справедливість (політик підтримував ідею соціальної справедливості та рівноправності перед законом, вважаючи, що держава повинна забезпечувати належний рівень життя для всіх громадян, незалежно від їх соціального стану); політична стабільність (підтримуючи ідею демократії, історик вважав, що політична стабільність є ключовим чинником успішної держави) [3, с. 144].

Державний діяч, підкреслюючи важливість свободи слова, зборів та асоціацій, які дозволяють громадянам висловлювати свої думки та впливати на прийняття рішень, вважав, що демократія повинна бути побудована на засадах громадянського суспільства, в якому люди

беруть активну участь у прийнятті рішень і контролюють дії влади. Однак, на його думку, демократія має бути обмежена законом і не повинна ставати перешкодою для забезпечення стабільності та порядку в державі. Політик підкреслював важливість правової держави, де влада підкорена закону і діє в інтересах громадян.

Концепція еліти В'ячеслава Липинського передбачала наявність духовної та інтелектуальної еліти, яка б відповідала за керівництво державою. Він вважав, що еліта має бути освіченою та свідомою, відчувати відповідальність за долю народу та керуватися загальними інтересами держави [4, с. 43].

На думку вченого, еліта повинна бути незалежною від зовнішніх впливів та корупції. Філософ підкреслював важливість духовної та культурної самостійності, а також національної свідомості еліти, яка має бути вірна своїм ідеалам на шляху до забезпечення стабільності та розвитку держави.

Однак еліта повинна мати підтримку народу та бути контролюваною ним. Історик вважав, що вона має виконувати функцію обмеження влади та захисту інтересів народу, і тому її дії мають бути підкріплені легітимністю та довірою громадян.

В. Липинський створює державницьку концепцію, поєднуючи тлумачення соціально-філософських теорій європейських мислителів та власну філософсько-політичну позицію. Державотворча концепція В'ячеслава Липинського ґрунтується на його уявленнях про ідеальну державу. Він вважав, що держава повинна мати національно-культурну єдність, бути незалежною та сильною, відповідати інтересам свого народу і забезпечувати його добробут [5, с. 36].

В. Липинський також підкреслював важливість національної свідомості та культурної самостійності держави. Він вважав, що держава має захищати свою культуру, традиції та мову від зовнішніх впливів та забезпечувати їх розвиток в межах своїх кордонів. Окрім цього, політолог підкреслював важливість правової держави та розвитку громадянського суспільства. Він також вважав, що держава повинна гарантувати права та свободи своїх громадян, сприяти розвитку громадських організацій та демократичних інститутів.

Отже, державотворча концепція В'ячеслава Липинського базується на ідеї національної єдності, духовної та інтелектуальної еліти, культурної самостійності та правової держави. Він вірив, що

національна ідея є основою державотворення і має бути основою усіх державних дій. Держава повинна дбати про розвиток своєї національної культури, мови та традицій, а також захищати їх від будь-яких загроз. У концепції В. Липинського також велика увага приділяється ролі держави у забезпеченні соціальної справедливості та рівності. Він вважав, що держава має бути соціально відповідальною та гарантувати рівні можливості для всіх своїх громадян.

Отже, державотворча концепція В. Липинського ґрунтується на ідеї національної єдності, інтелектуальної та духовної еліти, культурної самостійності, правової держави та соціальної відповідальності держави. Мислитель був переконаний, що держава повинна бути спрямована на задоволення інтересів свого народу та забезпечувати його добробут і розвиток.

Національний організм, який існує у вигляді переплетення інтересів мас і створених ними еліт, визначає спосіб життя держави: класократичний, демократичний, охлократичний відповідно до органічного, хаотичного, механічного типу стосунків між елітою («активною меншістю») та масами («пасивною більшістю») [6, с. 22].

Хаотичний, механічний чи органічний характер відносин між елітою та масами є основою диференціації способів устрою держав: демократичних, автократичних і класичних. Перші два шляхи були об'єктом критики В. Липинського. Третій, по суті, – його оригінальне творіння, що вважається найбільш сприятливим для реалізації останніх принципів в українській політичній системі.

Просування класово-політичного підходу як унікально придатного для його реалізації в українських політичних реаліях переконливо впливає з очевидних переваг цього підходу. Звернення до традицій та відкритість до конструктивних інновацій, взаємне обмеження прагнення до елітарних і масових інтересів та інтересів протилежних сторін, легітимацію домінування традиційних типів (монархії) у суспільстві В. Липинський вважає стабільною основою держави [7, с. 65]. Вчений дійшов висновку, що найкращою формою правління в Україні може бути парламентська монархія на кшталт англійської.

На думку вченого, ієрархія суспільного організму поділяє суспільство на аристократію та маси. Цей принцип соціальної диференціації властивий для будь-якої спільноти незалежно від форми правління. Еліта з необхідністю визначає державну ідеологічну

стратегію, а від вмілого управління нею залежить «настрій» мас, а отже, і соціальна стабільність.

Також В. Липинський за психологічними особливостями поділяв людей на активну меншість і пасивну більшість. Він вважає, що еліта є найкращою репрезентативною групою нації. Під її керівництвом нація живе та розвивається. Ця ж група творить духовні цінності, які належать усьому суспільству.

У своєму дослідженні еліт В. Липинський продовжував засновану Н. Макіавеллі традицію європейської політичної думки. Найголовнішу функцію провідної верстви політолог бачить в організації національної держави. Отже, створена і розвинута мислителем власна теорія організації національної еліти є досягненням суспільно-політичної думки.

Послідовний консерватор В. Липинський пов'язував розбудову української держави з модернізацією та відродженням суспільства за зразком держави Богдана Хмельницького. В уяві вченого найкращою формою соціальної організації була б та, що базується на класократичному (органічному) принципі класу [8, с. 55]. За словами В'ячеслава Липинського, класова політика – це система влади, в якій керівні посади обіймають представники різних соціальних класів, а не лише кілька еліт. Класові інтереси повинні бути представлені в уряді, і цього можна досягти за допомогою певної виборчої системи та представницьких органів.

В. Липинський підтримував ідею широкої участі громадян у прийнятті рішень та виступав за забезпечення рівних можливостей для всіх соціальних класів. Він вважав, що класова боротьба в суспільстві має бути замінена конструктивною співпрацею між класами для досягнення загальних цілей розвитку держави. Таким чином, В. Липинський пропагував не лише участь різних класів у державному управлінні, а й співпрацю між ними. Він вважав, що класова співпраця та компроміси між різними соціальними групами є ключовим елементом створення стабільного та успішного суспільства.

Для досягнення цієї класократичної системи В. Липинський пропонував змінити виборчу систему та створити представницькі органи, щоб забезпечити широку участь громадян у прийнятті рішень. Він вважав, що представницькі органи повинні складатись із представників різних соціальних класів та бути здатними приймати рішення на

користь загального блага. Окрім того, В. Липинський пропонував використовувати певні механізми для забезпечення балансу влади між різними соціальними класами. Наприклад, він підтримував ідею створення вітчизняного суду та контролю за владою з боку громадських організацій. Політик вважав, що важливим елементом класократії є забезпечення громадянських свобод та прав. Він підкреслював значення свободи слова, свободи віри та права на власність як основних прав громадян, що повинні бути гарантовані державою.

Також важливим елементом бачення класократичного методу у В. Липинського була необхідність формування громадянської свідомості та культури, яка б забезпечувала ефективну роботу державних інститутів та взаємодію між соціальними класами. Він підкреслював, що в класократії важливим є не тільки розподіл влади, але й усвідомлення соціальними класами своїх прав та обов'язків перед державою та іншими класами. Державний діяч вірив, що така свідомість може бути сформована за допомогою освіти, громадських дискусій та діалогу між класами.

Отже, В'ячеслав Липинський бачив класократію як систему влади, яка забезпечує широку участь громадян у прийнятті рішень та баланс влади між різними соціальними класами. Він підтримував ідею співпраці між класами та створення представницьких органів, що могли б приймати рішення на користь загального блага. Крім того, політик акцентував на значенні громадянської свободи та права для створення стабільного та успішного суспільства.

Таким чином, можна стверджувати, що політолог був не лише консерватором, але й традиціоналістом, який вважав, що збереження традиційних цінностей і інститутів є необхідним для забезпечення стабільності та безпеки держави. У той же час, він був критиком демократії і ліберальних ідей, які вважав неспроможними забезпечити ефективне управління країною і відстоювання її інтересів [9, с. 72].

Отже, діяльність видатного історика уособлює пошук найкращого для України суспільно-політичного устрою. Ключову роль в тлумаченні концепції української державності філософ відводить хліборобсько-класократичній верстві. Саме вона є провідним рушієм політичного процесу. В. Липинський аргументує необхідність встановлення в Україні особливого політичного режиму влади —

класократії. Згідно з гегемонією класичної еліти, політичною системою, яка є ідеальною формою організації державної влади в Україні, має бути спадкова трудова монархія на чолі з гетьманом. Гетьман забезпечує національну ідентичність України, стоячи понад класами, партіями та особистими пристрастями. Основні принципи концепції української держави В. Липинського складають основу конструктивної організації сучасного українського суспільно-політичного життя, а, отже, – є спонукою до подальших наукових досліджень, спрямованих на виявлення найкращих шляхів і засобів його оптимізації.

Можна стверджувати, що доктрина В'ячеслава Липинського є важливим внеском у розвиток політичної філософії та дискусії про ідеальну державу. Вона є значущою часткою української інтелектуальної спадщини, допомагаючи розуміти традиції та цінності українського народу. Теорія державності видатного політика відображає прагнення до побудови демократичної, справедливої та гуманної держави, що має стати основою розвитку суспільства та добробуту громадян. Її принципи, особливо в контексті сучасних викликів та глобальних трендів, можуть бути корисними для розвитку української державності та для формування політичних та економічних планів, спрямованих на досягнення соціального та економічного прогресу. Розуміння принципів справедливості, гуманізму та демократії може допомогти у формуванні ефективних політичних та економічних стратегій. Доктрина В. Липинського може бути використаною іншими країнами для створення стійких та ефективних державних систем, які забезпечать благополуччя громадян та розвиток суспільства. Видатний історик, політик, філософ пропонує універсальні принципи, які можуть стати основою для будь-якої держави, що прагне до демократії, справедливості та гуманізму.

Список використаних джерел

1. Гудзенко-Александрук О. Г. В'ячеслав Липинський як ідеолог українського державотворення. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2013. № 9. С. 9–13.
2. Корнієнко В. В'ячеслав Липинський та його концепція класової держави. *Політична думка*. 2014. № 4. С. 38–47.
3. Яковлєва О. В'ячеслав Липинський як діяч української інтелігенції і його концепція державотворення. *Молодь і ринок*. 2018. № 2. С. 142–145.

4. Голоскевич І. Концепція еліт В'ячеслава Липинського: від теорії до практики. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету*. 2017. Т. 24. С. 40–45.
5. Голоскевич І. Доктрина В'ячеслава Липинського: між ідеєю нації та держави. *Політична думка*. 2012. № 2. С. 28–39.
6. Голоскевич І. Класократія українського суспільства за концепцією В'ячеслава Липинського. *Вісник Чернівецького університету. Політичні науки*. 2018. Вип. 2. С. 18–25.
7. Тукаленко І. А. Монархізм як засіб легітимації влади в теорії В. Липинського. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія*. Вип. 28. 998. С. 63–66.
8. Мартинюк О. Концепція державотворення В'ячеслава Липинського в контексті української ідеї. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Філософія*. 2014. Вип. 1. С. 53–56.
9. Тукаленко І. А. Консервативні мотиви в історіософії В. Липинського. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. Вип. 27. 1998. С. 70–73.

Д. Г. Гусак – кандидат історичних наук,
ст. викладач кафедри всесвітньої історії
ВНУ імені Лесі Українки

Вимушена міграція до Республіки Польща внаслідок російсько-української війни

24 лютого 2022 р. російський президент о 5-ій ранку оголосив про початок військових дій на території України. У перші години війни ракетних ударів зазнали військова та цивільна інфраструктура в різних регіонах України. Початок військових дій спричинив масові міграційні процеси як в Україні, так і за її межами. Понад 7,9 млн людей покинули Україну з початку війни, ще 5,9 млн українців стали внутрішньо переміщеними особами. За заявою представниці УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН) в Німеччині Катаріни Лумп, кількість людей, яким довелося покинути Україну, робить її найбільшою кризою біженців у Європі з часів Другої світової війни. За словами К. Лумп, США та Німеччина були головними